

Sygn.akt III AUa 824/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Marek Szymanowski

SA Teresa Suchcicka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 lutego 2018 r. w B.

sprawy z odwołania M. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do niezrealizowanego świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 października 2017 r. sygn. akt IV U 815/17

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz M. L. 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.**

SSA Teresa Suchcicka SSA Bożena Szponar - Jarocka SSA Marek Szymanowski

Sygn. akt III AUa 824/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 maja 2017r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił prawa do niezrealizowanego świadczenia po zmarłej matce R. L. (1) z uwagi na to, że Z odpisu aktu zgonu zmarłej nie wynika data zgonu a jedynie data znalezienia zwłok.

W odwołaniu od tej decyzji skarżąca M. L. wniosła o jej zmianę i przyznanie jej prawa do niezrealizowanego świadczenia po zmarłej matce

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 12 października 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał M. L. prawo do niezrealizowanego świadczenia po zmarłej matce od marca 2017r. do 5 maja 2017 r. oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz wnioskodawczynie kwotę 180 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

R. L. (1) matka wnioskodawczynie była uprawniona do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i dodatku pielęgnacyjnego. Z odpisu skróconego aktu zgonu oraz karty zgonu wynika data znalezienia zwłok – 5 maja 2017r., brak jest zaś daty zgonu).

Świadczenia należne zmarłej wstrzymane zostały już z dniem 1 marca 2017r. na podstawie art. 134 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – z uwagi na to, że świadczenia te nie mogły być doręczone z przyczyn niezależnych od organu rentowego. W dniu 11 maja 2017r. wnioskodawczynie M. L. złożyła w organie rentowym wniosek o wypłatę niezrealizowanych świadczeń po osobie uprawnionej do świadczeń emerytalno-rentowych.

Zaskarżoną decyzją pozwany organ odmówił prawa do niezrealizowanego świadczenia córce – wnioskodawczynie z uwagi na brak daty zgonu R. L. (1).

Z informacji Prokuratury Rejonowej O. – P. w O. wynika, iż do chwili kierowania pisma do sądu (data wpływu 3.10.2017r.) postępowanie w sprawie o sygn. akt PR 3 Ds. 204.2017 nie zostało zakończone. Akta znajdują się w Komendzie Miejskiej Policji w O. prowadzącej postępowanie i nie mogły być przekazane do sądu w związku z niniejszym postępowaniem.

Postanowieniem z dnia 10 maja 2017r. dopuszczony został dowód z opinii Zakładu Medycyny Sądowej (...) w B. na okoliczność generalnie rzecz biorąc przyczyny zgonu matki i ojca odwołującej, którzy zostali znalezieni razem martwi w mieszkaniu (k..28 akt sprawy).

Sąd Okręgowy stwierdził, że stan faktyczny w sprawie jest bezsporny. Inna była jedynie ocena prawna dotycząca złożonego przez odwołującą wniosku o prawo do niezrealizowanego świadczenia. Spór sprowadzał się bowiem do interpretacji art. 136 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016r., poz. 887). Stanowi on, że w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenie określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku – małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku – innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

Pozwany nie kwestionował, że wnioskodawczynie należy do kręgu uprawnionych wymienionych tym przepisem. Należy do drugiej kategorii osób uprawnionych omawianym przepisem prawa. Pozwany odmówił uwzględnienia wniosku jedynie z powodu braku dokładnej daty zgonu matki wnioskodawczynie - R. L. (1)

W ocenie Sądu Okręgowego stanowisko to nie jest trafne.

Nie budzi wątpliwości, że prawo do renty, czy dodatku pielęgnacyjnego (które przysługiwały zmarłej) są świadczeniami ściśle związanymi z osobą uprawnionego, który nie może nim rozporządzać. Prawo do renty nie wchodzi również w skład spadku (art. 922 § 2 k.c.). Niepobrana za życia renta wraz z dodatkami do niej przysługującymi jako świadczenie również nie wchodzi w skład spadku. Może jednak zostać wypłacona określonemu kręgowi osób na podstawie szczególnej regulacji, którą przewiduje wskazany wyżej art. 136 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej. Dlatego też uprawnione jest stwierdzenie, że z chwilą śmierci osoby, której należały się określone świadczenia pieniężne, z mocy ustawy powstaje określony stosunek prawny, którego treścią jest prawo do (roszczenie o wypłatę) świadczenia należnego uprawnionemu. Wyraża się w tym szczególne następstwo prawne, określonych bliskich osób zmarłego, które jest odrębne od uprawnienia wynikającego z prawa spadkowego (tak w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 9.05.2013r., II UZP 3/13).

W sprawie – w związku ze stanowiskiem prezentowanym przez organ rentowy najistotniejsze jest zaś to, że zgodnie z zasadą domniemania życia osoby zaginionej (a w sprawie od pewnego momentu ZUS wstrzymał wypłatę świadczeń z uwagi na nieodbieranie świadczeń przez uprawnioną – art. 134 ust. 5 ustawy) dopóty dopóki nie zostaną odnalezione

zwłoki osoby zaginionej, albo nie zapadnie postanowienie uznające osobę zaginioną za zmarłą, osobę taką należy uważać za żywą.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2001r., II UKN 195/00 wskazał, że zasada domniemania życia osoby zaginionej, która nie została uznana za zmarłego w trybie art. 29-32 k.c. stanowi podstawowe kryterium dopuszczalności odpowiedniego stosowania przepisów o wstrzymaniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

W niniejszej sprawie stan faktyczny jest nieco odmienny, tym niemniej orzeczenia te mają odpowiednie zastosowanie i w sprawie niniejszej. W ocenie Sądu Okręgowego za datę śmierci uprawnionej do świadczeń R. L. (1) należy przyjąć datę odnalezienia zwłok. Tym bardziej, że jak wynika z uzasadnienia postanowienia z dnia 10 maja 2017r. Prokuratury Rejonowej O. – P. w O. o zasięgnięciu opinii Zakładu Medycyny Sądowej (...) w B. prowadzone postępowanie karne skupia się raczej na tym jaka była przyczyna śmierci matki i ojca wnioskodawczynie, którzy zostali znalezieni razem w mieszkaniu. W treści uzasadnienia do tego postanowienia (k.28 akt sprawy) wskazano również, że córka zmarłych (wnioskodawczynie w sprawie niniejszej, będąca jednocześnie jedynym dzieckiem zmarłej – informacja na k. 17 akt sprawy- pismo pełnomocnika wnioskodawczynie) przekazała w toku postępowania informację, że oboje rodzice byli od lat alkoholikami. Rzeczywiście wskazuje to raczej na to, że organ prokuratorski prowadzi postępowanie na okoliczność tego, czy do śmierci rodziców odwołującej w tym uprawnionej do świadczeń nie przyczyniły się osoby trzecie, niż na okoliczność ustalenia dokładnej daty śmierci uprawnionej do świadczeń z ZUS.

Sąd ponadto podzielił wywód prawny zawarty w piśmie procesowym pełnomocnika wnioskodawczynie co do tego, że skoro w świetle art. 95 ust.1 pkt 4 ustawy z dnia 28 listopada 2014r. Prawo o aktach stanu cywilnego akt zgonu powinien zawierać datę, godzinę oraz miejsce zgonu, a gdy nie są znane – datę, godzinę oraz miejsce znalezienia zwłok – to przepis ten wymiennie traktuje datę wpisaną do aktu zgonu – jest nią więc albo data faktycznego zgonu, albo data znalezienia zwłok (tak też Sąd Okręgowy w Łodzi VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w wyroku z dnia 18.08.2017r., (...)).

W ocenie Sądu Okręgowego data znalezienia zwłok jest niewątpliwie pewną- najpóźniejszą datą śmierci uprawnionej do świadczeń z FUS i do tej daty pozwany organ winien dokonać wypłaty niezrealizowanego świadczenia – od daty jego wstrzymania.

Dlatego też w ocenie Sądu wnioskodawczynie spełnia przesłanki z art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS do przyznania prawa do niezrealizowanego świadczenia, dlatego orzeczono jak w pkt I wyroku z mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

W pkt II wyroku zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu sąd zasądził od pozwanego organu na rzecz odwołującej zwrot kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy. Zaskarżając orzeczenie w całości zarzucał mu naruszenie prawa materialnego tj. art.136 ust.1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS poprzez błędne uznanie, że stanowisko ZUS w kwestii odmowy prawa do niezrealizowanego świadczenia po zmarłej R. L. nie jest trafne i przyznanie prawa do niezrealizowanego świadczenia za okres od 1 marca 2017 r. do 5 maja 2017 r.

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy wnosił o zmianę wyroku i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest nieuzasadniona.

Sąd Okręgowy wydał zgodny z prawem wyrok, dokonując właściwej wykładni przepisu art. 136 ust.1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Stan faktyczny w przedmiotowej sprawie jest niesporny.

Odwołującej odmówiono wypłaty świadczenia należnego do dnia śmierci jej matce – R. L. (1). Przyczyną odmowy był brak wskazania w akcie zgonu daty śmierci a jedynie podanie daty znalezienia zwłok tj. 5 maja 2017 r.

W ocenie organu rentowego przepis art. 136 ust.1 uprawnia m.in. dzieci do otrzymania świadczeń należnych do dnia śmierci ich rodzicom (tj. emerytury lub renty). Zdaniem ZUS data znalezienia zwłok nie jest tożsama z datą śmierci świadczeniobiorcy. Należy podkreślić, że przyznane R. L. świadczenie rentowe wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym przysługiwało R. L. do dnia jej śmierci. Wstrzymanie przez ZUS z dniem 1 marca 2017 r. wypłaty świadczeń matce odwołującej nastąpiło wobec ziszczenia się przesłanki z art. 134 ust.1 pkt 5 ustawy emerytalnej tj. niemożności doręczenia z przyczyn niezależnych od organu rentowego. Wstrzymanie wypłaty renty nie oznaczało jednak ustania prawa do niej, a jedynie zaprzestania jego realizacji. W rozpoznawanej sprawie do dnia śmierci R. L. (1) nie ustała przyczyna wstrzymania wypłaty przedmiotowej renty a tym samym nie zaistniała przesłanka do wznowienia realizacji świadczenia. R. L. od 1 marca 2017 r. do dnia śmierci nie wystąpiła do organu rentowego z wnioskiem o wypłatę świadczenia. Wniosku takiego nie mogła złożyć za życia matki M. L.. Art. 136 ustawy emerytalnej określa jednak komu przysługuje status następcy prawnego zmarłego rencisty. W sytuacji wstrzymania wypłaty świadczenia na podstawie art.134 ust.1 pkt 5 ustawy prawo do niego nie wygasa i mimo jego niezrealizowania nadal przysługuje uprawnionemu do dnia śmierci.

Brak wniosku emeryta czy rencisty o wypłatę wstrzymanego świadczenia nie oznacza jednak, że przepada emerytura lub renta niepobrana przez zaginionego do dnia śmierci. Niepobrane świadczenie nadal jest świadczeniem majątkowym uprawnionego. W niniejszej sprawie zgodnie z zasadą domniemania życia należy uznać, że renta należała się R. L. do dnia znalezienia jej zwłok tj. 5 maja 2017 r..

W sytuacji braku możliwości stwierdzenia daty śmierci należy uznać, że pewną najpóźniejszą datą tego zdarzenia jest dzień znalezienia zwłok. W przedmiotowej sprawie dzień znalezienia zwłok R. L. należy uznać za tożsamy z dniem jej śmierci. W przeciwnym wypadku, który ma miejsce w przedmiotowej sprawie, w sytuacji, gdy ustalenie daty śmierci jest niemożliwe do ustalenia, uprawnieni nigdy nie mogliby skorzystać z prawa do wypłaty świadczeń emerytalnych z art. 136 ust.1 ustawy emerytalnej.

Taka niekorzystna interpretacja przepisu art. 136 ust.1 ustawy emerytalnej byłaby sprzeczna z konstytucyjną gwarancją prawa obywatela do przyznanych mu świadczeń z zabezpieczenia społecznego (art.6 ust.1 Konstytucji i w niedopuszczalny sposób ograniczałoby uprawnienia członków rodziny świadczeniobiorcy, wynikające z art.136 ustawy emerytalnej.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art.98 § 1 kpc w zw. z §10 ust.2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych (j.t. z 3 stycznia 2018 r. Dz.U. 2018 poz.265).-

SSA Teresa Suchcicka SSA Bożena Szponar - Jarocka SSA Marek Szymanowski